

Piederību diasporai apliecinājoši dokumenti

Šis ir Izglītības un zinātnes ministrijas sagatavots informatīvs dokuments un tā mērķis ir sniegt skaidrojumu Ministru kabineta 2016. gada 20. decembra noteikumu Nr. 827 "Kārtība, kādā atzīst profesionālo kvalifikāciju pastāvīgai profesionālajai darbībai Latvijas Republikā" (turpmāk – noteikumi) piemērošanai profesionālās kvalifikācijas atzīšanai diasporas locekļiem.

Likuma "Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu" (turpmāk – reglamentēto profesiju likums) 43. panta 3.¹ daļā ir noteikts ātrāks profesionālās kvalifikācijas atzīšanas lēmuma pieņemšanas process gadījumos, ja pretendents uz profesionālās kvalifikācijas atzīšanu ir diasporas pārstāvis no reglamentēto profesiju likumā noteiktajām valstīm. Šo valstu kopa sastāv no tām pašām valstīm, ar kurām Latvija atzīst automātisku dubultpilsonības pieļaujamību saskaņā ar Pilsonības likumu. Reglamentēto profesiju likums nosaka šādus saīsinātus terminus profesionālās kvalifikācijas atzīšanai diasporas locekļiem no augstākminētajām valstīm:

1) pusotrs mēnesis, ja profesionālo kvalifikāciju atzīst, piemērojot speciālo profesionālās kvalifikācijas atzīšanas sistēmu,

2) divi mēneši, ja profesionālo kvalifikāciju atzīst, piemērojot vispārējo profesionālās kvalifikācijas atzīšanas sistēmu un kvalifikācija iegūta Eiropas Savienības vai Eiropas Brīvās tirdzniecības zonas dalībvalstī,

3) trīs mēneši, ja profesionālā kvalifikācija iegūta Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalstī, Austrālijas Savienībā, Brazīlijas Federatīvajā Republikā, Jaunzēlandē vai valstī, ar kuru Latvijas Republika noslēgusi līgumu par dubultās pilsonības atzīšanu.

Termina "diaspora" lietojums noteikumos ir identisks Diasporas likuma 1.panta 1. punktā minētajai definīcijai: "diaspora — ārpus Latvijas pastāvīgi dzīvojošie Latvijas pilsoņi, latvieši un citi, kam ir saikne ar Latviju, kā arī viņu ģimenes locekļi". Diasporas termins ir plašs un iekļaujošs. Būtiskais faktors tā piemērošanai ir personas noturīga personiska saikne ar Latviju¹, uzturoties ārpus Latvijas. Šī saikne ir izvērtējama pēc būtības, nevis formāli.

Saskaņā ar noteikumiem šādas saiknes apliecināšanai pretendents – diasporas loceklis – ir jāiesniedz pašapliecinājums par viņa piederību diasporai (noteikumu 1.pielikumā ietvertās iesnieguma formas 5.¹ punkts). Papildus minētajam pašapliecinājumam diasporas loceklis iesniedz arī dokumentus, kas apliecina personas piederību diasporai (noteikumu

¹ *Mutatis mutandis* pēc analogijas ar ANO Starptautiskās tiesas spriedumu lietā *Nottebohm* (Lihtenšteina pret Gvatemalu); <https://www.icj-cij.org/en/case/18/judgments>

3.7.punkts un noteikumu 1.pielikumā ietvertās iesnieguma formas 17.4.punkts). Šādas prasības ir noteiktas, lai informācijas institūcijām un institūcijām, kas izsniedz profesionālās kvalifikācijas atzīšanas apliecības reglamentētajās profesijās (turpmāk – atzīšanas institūcijas), būtu pamats attiecīgo iesniegumu atbilstoši reglamentēto profesiju likumam, Diasporas likumam un atbilstīgajiem MK noteikumiem izskatīt īsākā termiņā, iespējams, to prioritizējot iepretī citiem iesniegumiem profesionālās kvalifikācijas atzīšanai.

Ņemot vērā diasporas jēdziena definīcijas plašo tvērumu Diasporas likumā, piederību diasporai var apliecināt tematiski un pēc formas dažādu dokumentu loks. Tādas liecības var būt oficiāli publisku iestāžu dokumenti, diasporas organizāciju, draudžu vai citu nevalstisku organizāciju izziņas vai citi dažādas formas dati. Šādi apliecinājumi var norādīt uz, piemēram, pretendenta izcelsmi un ģimenes saitēm, Latvijā iegūto izglītību, profesionāliem sakariem un sadarbību ar Latvijas speciālistiem, ilgstošu dzīvesvietu ārvalstīs, tur studējot vai strādājot, u.c. Augstāk minētais nav izsmeļošs apliecinošu dokumentu uzskaitījums. Ierobežota skaita noteiktu dokumentu noteikšana, kuri ir jāiesniedz profesionālās kvalifikācijas atzīšanas pretendenta – diasporas loceklim, var pretēji Diasporas likuma mērķim formālu apsvērumu dēļ rezultēties tajā, ka personai ir tāda veida saikne ar Latviju, kuru noteiktie dokumenti neaptver un tādēļ šī persona nevar izmantot savas tiesības atzīt profesionālo kvalifikāciju paātrinātā termiņā. Dokumentu precīzs uzskaitījums no Latvijas puses arī objektīvi var nebūt piemērojams ārvalstīm, kurās atšķirīgas publiski tiesiskās vai administratīvās sistēmas dēļ atbilstīgi dokumenti nepastāv, pastāv cita veida forma noteiktu datu apliecināšanai vai noteikta veida datus (piemēram, etniskā izcelsme) publiskās iestādes nefiksē. Viena noteikta veida dokumentu sagādāšana iesniedzējam rada papildu pienākumus, kas var būt nesamērīgi atbilstoši labas pārvaldības principam. Savukārt iespēja diasporas locekļiem pašiem izvēlēties dokumentus, kas apliecina piederību diasporai, t.i., pašdeklarēties, nerada pārmērīgu administratīvo slogu. Šāda plaša pieeja diasporas jēdziena interpretācijai atbilst Diasporas likuma mērķiem² atbalstīt ārvalstīs dzīvojošajiem Latvijas izcelsmes cilvēkiem iespējas veidot, uzturēt un paplašināt saites ar Latviju, veidot labvēlīgus priekšnoteikumus viņu atgriešanās veicināšanai.

Noteikumi nosaka, ka diasporas loceklis, lai apliecinātu savu piederību diasporai, apliecina ar parakstu savu diasporas locekļa statusu. Pašapliecinājumam pievieno to pamatojošus dokumentus. . Noteikumu

2

pielikuma 18. punktā iesnieguma autoram ir jāapliecina iesniegto ziņu patiesums.

Saskaņā ar Diasporas likumā noteikto diasporas definīciju var izšķirt četras plašas grupas, kas uzskatāmas par diasporai piederīgiem:

- A. ārpus Latvijas ilgstoši dzīvojoši Latvijas valstspiederīgie (pilsoņi un nepilsoņi) un personas, kuras ir tiesīgas iegūt Latvijas pilsonību reģistrācijas kārtībā [Pilsonības likuma](#) izpratnē;
- B. ārpus Latvijas ilgstoši dzīvojoši latvieši un līvi;
- C. Latvijas valsts piederīgo ģimenes locekļi, t.sk. personas, kuras nav Latvijas valstspiederīgie;
- D. citas personas, kurām ir saikne ar Latviju.

Noteikumu piemērošanas nolūkā par diasporai piederīgām personas atzīstamas arī pēc faktiskas atgriešanās vai pārcelšanās uz pastāvīgu dzīvi Latvijā (t.i., remigranti un personas ar repatrianta statusu).

A. grupai piederīgajiem diasporas locekļiem šo statusu var apliecināt, piemēram, ar pierādījumiem pastāvīgai nodarbinātībai, studijām vai ilgstošai uzturēšanās ārvalstīs, iesniedzot darba, studiju līguma kopijas, vai īres līgumu kopijas. Kā pierādījumi var kalpot arī dokumenti par personas nodokļu rezidenci. Likuma par Nodokļiem un nodevām 14. pants nosaka principus, kā identificējama ārvalsts nodokļu rezidence, kas citu starpā ietver prombūtni no Latvijas, kas ir ilgāka par 183 dienām gadā.

B. grupai (ārpus Latvijas ilgstoši dzīvojoši latvieši un līvi) piederīgajiem diasporas locekļiem šo statusu var apliecināt, piemēram, ar dokumentiem, kas saskaņā ar Ministru kabineta 2013.gada 24.septembra noteikumiem Nr.974 „[Kārtība, kādā personu reģistrē par Latvijas pilsoni](#)” ir jāiesniedz, reģistrējot Latvijas pilsonību, kā arī citiem dokumentiem. Analogijai var minēt Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes izmantoto pieeju³, atbilstoši kurai gadījumos, ja persona nevar uzrādīt institūciju izdotu dokumentu, kas apliecina tautību, pretendents kopā ar savu paskaidrojumu var iesniegt dokumentāru apliecinājumu par pretendenta piederību latviešu kopienai savā dzīvesvietā ārpus Latvijas vai cits dokumentāru apliecinājumu, kas apliecina, ka persona pieder pie valstsnācijas, piemēram, Pasaules Brīvo latviešu apvienības, Svētdienas latviešu vai līvu skolas, latviešu draudzes, latviešu studentu korporācijas ārvalstīs vai citas latviešu sabiedriskās organizācijas ārvalstīs izdotu apliecinājumu.

C. grupai (Latvijas valstspiederīgo ģimenes locekļi, kuri nav Latvijas pilsoņi vai nepilsoņi) piederību diasporai varētu apliecināt ar laulības apliecību vai citu attiecīgajā ārvalstī atzītu civilstāvokļa aktu, kas atbilstoši attiecīgās ārvalsts tiesiskajam regulējumam apliecina ģimenes

³ <https://www.pmlp.gov.lv/lv/latviesi-un-livi>

saites, ar laulības līgumu, ar savu vai sava bērna dzimšanas apliecību, adopcijas, audžuģimenes, aizbildnības vai aizgādības statusu apliecinošiem dokumentiem vai to ekvivalentu.. Ilgstošā un faktiskā kopdzīvē dzīvojošajiem būtu iesniedzami dokumenti, kas apliecina šādu ilgstošu kopdzīvi (piemēram, kopīga bērna dzimšanas apliecība, apliecinājums par kopīgu mājsaimniecību u.c.). Repatriācijas likuma 3. pantā noteiktais attiecībā uz repatrianta ģimenes locekļiem var tikt attiecināts uz diasporas locekļa ģimenes locekļiem, bet tas nav izsmeļošs uzskaitījums.

D. grupai (citas personas, kurām ir saikne ar Latviju) piederīgas personas iesniegtie dokumenti, kas apliecina piederību diasporai, var būt ļoti daudzveidīgi, jo saiknes ar Latviju var būt ļoti dažādas. Viens no gadījumiem varētu būt Repatriācijas likuma 2.pantā noteiktais, proti, fakts, ka profesionālās kvalifikācijas atzīšanas pretendents ir Latvijas pilsonis vai kurai viens no radniekiem taisnā augšupejošā līnijā ir latvietis vai lībietis. Saikni ar Latviju var apliecināt mantojuma līgums, dzimšanas apliecība, vai citi dokumenti, kura nosaka, ka augšupejošs ģimenes loceklis ir Latvijas valsts piederīgais, ja arī personai nav valsts piederības tiešs pierādījums. Gadījumos, ja profesionālās kvalifikācijas atzīšanas pretendents darbojas Latvijā, saikni ar Latviju var apliecināt kādas Latvijas institūcijas izsniegts brīvas formas dokuments. Šādi gadījumi var būt, piemēram, ja ārzemnieks kādā Latvijas augstskolā darbojies kā vieslektors, vai organizējis labdarības vai vides aizsardzības pasākumus, veicis uzņēmējdarbību, kas ir devis ieguvumus Latvijas sabiedrībai u.c.⁴

⁴ <https://lvportals.lv/viedokli/300011-diasporas-definicija-kapec-ta-ir-viltus-problema-2018>